

Kulturne slike s Kranjskega.

Spisal Jos. Ciperle.

43. Kmečki cesar Elija.

Res je trpel zopet kmet, a trpljenja se je s časom tudi naveličal. Kdo pa tudi rad trpi! Še črvič v prahu se zvije, kedar stopiš na njega. In zopet se je vnel leta 1573. nov punt, zopet so se dvignili kmetje nad svoje tlačitelje, in zopet so jih spravili nekaj v krtovo deželo.

Najprvo so se spuntali kmetje na Hrvaškem, za njimi Štajarci, in slednjič še Kranjci. Zdaj so pa postopali še radikalnejše. Celó tedanjega nemškega cesarja, kojemu so pripadale te dežele, so odstavili ter izvolili mesto njega za cesarja Elijo Gregoriča, kmeta iz Črmošnjic na Dolenjskem. Ta je tudi v istini opustil ime Gregorič, ter stoloval pod naslovom cesar Elija. Število puntarjev je zopet naraščalo od dne do dne, in kmalu jih je bilo zopet zbranih nad 20.000. Po treh deželah je donel in odmeval bojni klic: „Raje stokrat umreti, nego še enkrat robotati!“

Na Kranjskem se polasté puntarji najprvo Krškega mesta. Od tod jo uberó proti Kostanjevici. Toda od tam jih zapodi Jošt Turn s svojimi vojaki. Oni beže proti Krškemu, Turn za njimi. V Krškem jih nekaj potolče, nekaj zapodi v Savo, nekaj pa vjame. Vjetnikom postrizje ušesa in odbije roke; druge kazni ni moglo iznajti njegovo dobro srce. Škoda, da Indijanci ne vedó nič o tem Turnu. Izvolili bi ga gotovo „častnim Indijancem“.

Na Kranjskem je bil s tem končan punt. Na Štajarskem je trpel še nekaj časa. A tudi tam užuga puntarje Šratenbách. Cesar Elija je bil ujet. Peljali so ga v Zagreb ter izrekli nad njim strašno smrtno obsodbo. Posadili so ga na železen prestol ter mu vtaknili razbeljeno, z dolgimi žebli obito železno krono na glavo. V strašnih mukah je umrl cesar Elija.

Elija je kmalu prestal te muke. Kranjski kmet se je pa potem še dalje mučil. Malo, prav malo se mu je polajšalo breme, a bilo je vendar le še tolikošno, da bi bil onemogel marsikdo, le tako potrpežljiva in žilava duša, kakoršna je bila Kranjski kmet, prenesla je tudi to.

44. Slovani, začetniki kmetijstva.

Od pamtiveka so se pečali slovanski rodovi s kmetijstvom. Vedno so živeli mirno in delali v svoj prid in v prid celega človeštva. Njih sosedje, sedanji tako imenovani kulturni narodi evropski, so se živili še dolgo ob lovu ali so pa potovali s svojimi štedami iz kraja v kraj, med tem ko so naši pradedje imeli že stalna stanovišča. Pridno so izsekavali gozde ter izpreminjali njih tla v rodovitno zemljo. Slovani so iznašli kmetijska orodja, to kaže že beseda plug, kojo so si potem prilastili tudi Nemci. Na kmetijstvo se pa opira vsa omika človeška. Od Slovanov so se naučili njih sosedje stanovitnih sedežev.

Žalibog, da so bile okolnosti pri nas vedno take, da niso mogli Slovani napredovati. Te okolnosti: vedni boji z raznimi vrugi, nesloga med raznimi slovanskimi rodovi, zametavanje svojih šeg in navad, číslanje vsega, kar je tujega i. t. d. — vse to je sekalo in še seka hude rane slovanskim rodovom ter ovira vsak napredek. Ohranilo je pa Slovane, da so sploh še pri življenji, edino le kmetijstvo, zakaj to jih je vezalo na stanovitne sedeže. Ko bi bili Slovani takrat, ko so jih jeli

stiskavati drugi narodi, na kaki niži stopinji, n. pr. ko bi bili še lovci ali pastirji, razkropili bi se bili še bolj ter se potopili v morji tujstva. O Slovanih bi ne bilo danes več sledú.

Hvala Bogu, da so bili naši pradedje od pamtiveka poljedelci, zakaj poljedelstvo je bila obramba in zaščitnica naše narodnosti.

45. Slovanski komunizem.

Življenje naših pradedov je bilo nekako podobno onemu, koje si slikajo današnji socijalni demokratje. Kakor sem že omenil v nekem poglavji, niso oni poznali vladarjev v tem smislu, kakor jih poznamo dandanes. Imeli so le župane, ki so bili navadno najstarejši in najizkušenejši možje. („Principes non habent, praeter supanos, senes“ . . . kakor piše nekov star pisatelj.) Pri njih ni bilo ne viših ne nižih, ne ubogih ne bogatih, ne služeeh ne gospodujočih.

Da so bili mirni ljudje, nam kaže to, da vojske niso imenovali tako, ampak rekli so ji le bran, zakaj bojevali se niso drugače, nego le branili so se, ako jih je napadel kak nemiren sosed. V ta namen so se združavali že zgodaj v tako imenovane soseske, in ker so bili sovražniki dostikrat zelo močni, združilo se je semtertje več sosesk v eno.

In zemljišče? — „V Slovanih“ — tako piše J. V. v svoji knjigi: „Grmanstvo in njega vpliv na Slovanstvo“ — „bilo je zemljišče imovina vsem sosesčanom skupaj, pozneje je imela vsaka družina svoje polje, ki pak se je nerazdeljeno podedovalo otrokom umrlih staršev. V nekaterih krajih se je ohranila ta navada do 17. veka. Kedar se je družina tako pomnožila, da jej je bila očetna hiša pretesna, sezidale so se takoj v obližji nove hiše, in nastale so po tem potu one česke vasi s končnico oviči ali viči, ki se je šele pozneje pokvarila v itz in owitzi. V početku tega veka je poročal Krug (Geschichte der landwirtschaftlichen Gesetzgebung Preussens), da ni bilo v kneževini Loviči (Lowitz) ni enega zasobnega gospodarstva. Soseska je razdeljevala ter prisojala polja in gospodarstva vsako leto posebe: temu večja, onemu manjša, ravnajoča se po številu živinčet raznih kmetov.“

„Kje nas pa srečujejo slovanska kmetijstva, vsakemu kmetu natančno odmerjena, misliti je povsod na nemški vpliv, zakaj Slovanom so bila s početka nepoznana. Te gospodarske novosti so se učili še-le od Nemcev.“

Ali so plačevali kaj davka svojim knezom ali nič, o tem ne vemo nič natančnega. Skoro bi trdili, da ga niso, zakaj znano nam je, da so se ravno radi davkov največkrat puntali proti nemški oblasti. Davek plačevati jim je moralo biti nekaj čisto nenavadnega in težavnega. In z navdušenjem še dandanes ne plačujejo Slovani davka, saj ga pa tudi Nemci ne, ki so ga plačevali že od pamtiveka.

Pa naj reče še kdo, da vsaj najstarši časi niso bili dobri. (Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. († Dragotin Kette.) Visokošolec in najnadarjenejši mlajši slovanski pesnik, Dragotin Kette, je dne 26. t. m. v Ljubljani umrl, star šele 23 let. Rojen je bil 19. prosinca 1876. l. na Premu na Notranjskem, kjer je služboval oče njegov kot ljudski učitelj. Prerano